

Utbildningsinspektion i rektorsområde Limmared och Långhem, förskoleklass och grundskola årskurserna 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet/verksamheten.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Limmareds skola den 17-18 april 2007 och Långhems skola den 19-20 april 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats ([www.skolverket.se/ Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Tranemo kommun och skolorna, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I skolorna intervjuades elever, lärare, elevhälsopersonal, biträdande rektorn och rektorn samt föräldrar med barn i olika årskurser. Även ett flertal spontana samtal genomfördes med elever och personal. Inspektörerna besökte lektioner

inom samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av rektorsområdet

Limmareds skola F-6	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	61
Förskoleklass	25
Grundskola	143
Obligatorisk särskola	4

Långhems skola F-6	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	42
Förskoleklass	24
Grundskola	137

Limmareds skola ligger i Limmared cirka sex kilometer utanför Tranemo tätort. I samhället bor cirka 2000 innevånare och här finns Sveriges äldsta glasbruk. Vid glasbruket arbetar en stor del av befolkningen. I Limmared bor också en relativt stor andel med utländsk bakgrund vilket också präglar skolan.

Långhems skola ligger i Långhem cirka 20 kilometer utanför Tranemo tätort och cirka 20 kilometer från Borås. Här bor cirka 1500 innevånare och flera av dessa pendlar till sina arbeten i Borås.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid skolorna och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att skolornas personal har god kännedom om kursplanernas mål och om läroplanens syn på lärande och kunskap. Inspektörerna bedömer även att skolorna har en fungerande organisation för elever i behov av särskilt stöd. Förskoleklassverksamheten vid de två skolorna stimulerar barnens möjligheter till utveckling och lärande samt ligger till grund för fortsatt skolgång. Inspektörerna bedömer också att skolornas arbete med normer och värden är i överensstämmelse med läroplanens riktlinjer.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna har inte upprättat likabehandlingsplaner som uppfyller de krav som ställs på sådana planer (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Skolornas arbete med likabehandlingsplanerna uppfyller inte förordningens krav om barn eller elevers medverkan (2 § förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan).
- Elever i behov av studiehjälpen på sitt modersmål erbjuds inte det (5 kap. 2 § grundskoleförordningen).

- Skolornas ledningsorganisation är otydlig och de biträdande rektorerna fattar beslut och har funktioner som enligt bestämmelserna vilar på rektorn (2 kap. 2 § skollagen, 1 kap 2 § grundskoleförordningen).
- Rektorn är inte förtrogen med det dagliga arbetet vid Länghems skola (2 kap. 2 § skollagen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolorna inom följande områden.

- Skolorna bör fortsätta utveckla elevernas medvetande om läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot samt mål att uppnå.
- Eleverna bör ges ett större inflytande och ett större ansvar över det egna lärandet.
- Samverkan mellan skolorna med de lägre åldrarna och kommunens 7-9 skola bör förbättras.
- Skolorna bör se över sina rutiner för upprättande av kvalitetsredovisningar.
- Skolorna bör se över rutinerna för kvalitetsarbetet så att resultaten utvärderas.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper

Utbildningen i förskoleklassen skall stimulera varje barns utveckling och lärande samt ligga till grund för fortsatt skolgång. Verksamheten i Limmareds skola har till stor del varit integrerad i årskurs 1 och detta har enligt lärarna lett till att verksamheten blivit allt för lik skolan och att skolans villkor styr. Därför pågår ett arbete för att ge förskoleklassen en egen identitet. Verksamheten ger enligt lärarna barnen utrymme för både lek och lärande. Ofta sker detta som en integrerad helhet. Inspektörerna bedömer att förskoleklassverksamheten vid de två skolorna stimulerar barnens möjligheter till utveckling och lärande samt ligger till grund för fortsatt skolgång.

De nationella kursplanerna redogör för vad alla elever skall lära sig i samtliga ämnen och enligt läroplanen skall en skola ständigt följa upp och utvärdera de nationella målen. Av skolornas kvalitetsredovisningar och via intervjuer framkommer att skolorna följer upp hur det går för eleverna i engelska, matematik och svenska bland annat genom de nationella proven. Även Skolverkets diagnostiska material för de tidigare åren i matematik och svenska används. Skolorna följer även upp och utvärderar elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen. Främst sker detta genom ett datoriserat verktyg vid namn ”projekt och omdömes databas” (PODB).

Inspektörerna har noterat att det finns information i PODB som har karaktär av betyg vilket inte är tillåtet. Inspektörerna vill påpeka att det är viktigt att skolorna följer kommunens rutiner för hur PODB skall hanteras så att inte betygsliknande omdömen faller.

Resultaten från de nationella ämnesproven i rektorsområdet de senaste två åren:

Tabell 1. *Andelen elever (%) vid Limmareds skola som nått målen vid de nationella ämnesproven i årskurs 5.*

År	Engelska	Matematik	Svenska
2005	84	75	88
2006	90	83	90

Källa: skolans redovisning

Tabell 2. *Andelen elever (%) vid Länghems skola som nått målen vid de nationella ämnesproven i årskurs 5.*

År	Engelska	Matematik	Svenska
2005	92	88	100
2006	96	88	92

Källa: skolans redovisning

Enligt lärarna vid de båda skolorna är målluppfyllelsen i övriga ämnen god.

Av skolornas kvalitetsredovisningar går inte att utläsa några analyser av varför resultaten ser ut som de gör och enligt lärarna behöver skolorna utveckla sina system och rutiner för detta. De analyser som finns i redovisningarna är mer av beskrivningar av hur lärarna har arbetat. (Se mer om detta i avsnittet kvalitets-säkring och förbättringsarbete).

Inspektörerna bedömer att skolorna har system och rutiner för att följa upp elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen, men att skolorna i högre utsträckning bör analysera resultaten för att få en resultatförståelse.

Enligt läroplanen skall skolan klargöra för eleverna vilka mål utbildningen har. Detta är en förutsättning för att eleverna skall kunna utöva ett inflytande i enlighet med intentionerna i läroplanen. Vid intervjuer med eleverna framkommer att vid Limmareds skola har eleverna god kännedom om skolans konkretiseringar av de nationella målen. Även vid Länghems skola arbetar lärarna utifrån skolans konkretiseringar av de nationella målen, men här har eleverna inte någon större kännedom om målen. Detta är också något som både lärarna och biträdande rektorn håller med om. Inspektörerna bedömer att Länghems skola bör öka elevernas medvetenhet om de nationella målen.

Normer och värden

Enligt läroplanen förutsätter elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning. Vid båda skolorna finns en klassråds- och elevrådsverksamhet. Eleverna vid skolorna är mycket nöjda med hur dessa verksamheter fungerar och de tycker att det är mycket viktigt att få vara med och påverka.

Samtliga elever har i sina individuella utvecklingsplaner individuella sociala mål. Dessa mål har koppling till läroplanens avsnitt om normer och värden. Skolorna följer också upp och utvärderar denna typ av frågor i sina respektive kvalitetsredovisningar. Därav har skolorna system och rutiner för att följa upp och utvärdera elevernas utveckling i förhållande till läroplanens strävansmål.

Eleverna vid båda skolorna upplever skolmiljön både fysiskt och psykosocialt trygg och att trivseln och studieron är god. Skolorna och kommunen har olika

enkäter där bland annat elever och föräldrar fått svara på frågor om trivsel, undervisning mm. Sammanfattningsvis visar enkäterna att eleverna är nöjda med sin dag i skolan och att föräldrarna och elever tycker att skolorna är trygga.

Inspektörerna bedömer att skolornas arbete med normer och värden är i överensstämmelse med läroplanens riktlinjer.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Enligt läroplanen är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall även bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt medverka i samhällslivet. Den skall utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

Som tidigare nämnts har skolorna, genom klassråds- och elevrådsverksamheterna, ett fungerande arbetssätt för att ge eleverna ett successivt allt större inflytande över verksamheten i stort. Enligt lärarna och eleverna arbetar de även medvetet med att utveckla elevernas förmåga att ta ansvar över lärandet. Eleverna får sporadiskt välja och påverka teman och aktiviteter och/eller bestämma när ett visst arbete eller prov skall göras, men sällan hur (arbetsmetoder) eller vad (stoffurval inom styrdokumentens ram). Denna form av inflytande förutsätter att eleverna vet vad de kan ha inflytande över. Det vill säga att de känner till de nationella målen och detta gör visserligen eleverna vid Limmareds skola, men inte vid Länghems skola. Inspektörerna bedömer att alla som arbetar i skolorna bör utveckla arbetssätten för att främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den egna lärsituationen.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Lagens ändamål är att främja barn och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen/huvudmannen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje verksamhet. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år. Se vidare Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2007:7).

Respektive skola har vid inspektionstillfället en likabehandlingsplan som omfattar grundskolan, förskolan, förskoleklassen, fritids och i Limmareds fall även

särskolan. I likabehandlingsplanerna kan inte de olika verksamhetsformerna skiljas ut och det går inte i planen se att verksamheternas specifika förutsättningar har tagits tillvara. Skolornas elever har inte varit med och tagit fram likabehandlingsplanen vilket är en brist. Brukarrådet vid Limmareds skola har fått information om planens innehåll. Skolornas likabehandlingsplaner uppfyller inte lagens krav, enligt inspektörernas bedömning, vilket måste åtgärdas.

Organisation och arbetssätt i undervisningen

För genomförandet av de nationella målen för utbildningen skall det finnas en arbetsplan. Skolorna har arbetsplaner och ämnesspecifika planer. Planerna fokuserar dels på övergripande arbetssätt dels på vad lärarna tänker sig att de skall arbeta med för att målen skall nås i respektive ämne. Genom arbetet med att ta fram dessa ämnesspecifika planer känner sig lärarna vid skolorna förtrogna med kursplanemålen i alla ämnen vilket inspektörerna finner som positivt. Vid Långhems skola arbetar lärarna i de tidigare åren på ett mycket inspirerande sätt med de nationella målen avseende bland annat läsinläring. Inspektörerna bedömer att skolorna har god kännedom om kursplanernas mål och om läroplanens syn på lärande och kunskap.

I Tranemo kommun pågår ett arbete kallat ”Att se hela resan”. Syftet är att öka samarbetet mellan de olika skolorna främst öka samarbetet mellan avlämnade skola och mottagande skola när eleverna flyttar. Ett arbete som många anser behövs. Enligt personal, ledning och föräldrar är samverkan med kommunens 7–9 skola dålig. Vid föräldraintervjuerna framkom det att föräldrarna är missnöjda över att de erfarenheter som de tidigare skolårens lärare gjort inte alls tas tillvara av 7–9 skolan. Lärarna inom rektorsområdet uppfattar det som om 7–9 skolan inte är intresserade av vad de vet om eleverna och de får ingen återkoppling av tidigare elevers resultat. Det gör det svårt att känna ansvar för elevens hela skolgång. Inspektörernas bedömning är att skolornas samverkan med kommunens 7–9 skola bör förbättras.

Individanpassning och stöd

Enligt skolförfattningarna skall särskilt stöd ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. För skolorna finns en elevhälsogrupp med ansvar för bland annat framtagande och förvaltande av rutiner. Ett flertal elever ges stöd utanför klassens ordinära verksamhet trots att skolförfattningarna säger att stöd i första hand skall ges inom klassen ram. Skolornas lärare har dock utrett och kommit fram till att detta är det stöd som dessa elever behöver. Lärarna saknar specialpedagogisk kompetens. Vid inspektionstillfället är de specialpedagogiska resurserna begränsade, men skolorna löser detta genom att rektorn för särskolan, som är specialpedagog, i särskilda fall är behjälplig med utredningar. En lärare vid Limmareds skola är tjänstledig för att utbilda sig till specialpedagog. Lärarna uppger att de gärna vill ha mer professionell hjälp med observationer och handledning.

Personalen anser i övrigt att det finns en god kompetens avseende elever i behov av särskilt stöd och att skolorna har goda rutiner för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd.

Enligt skolförfattningarna skall en elev få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Enligt både lärare, rektorn och rektorn för särskolan, med särskilt ansvar för just detta, har behov konstaterats, men skolorna har inte möjlighet att erbjuda stödet.

Inspektörerna bedömer att skolorna har en fungerande organisation för elever i behov av särskilt stöd, men inspektörerna bedömer att det är en brist att elever i behov av studiehandledning på modersmålet inte ges sådant stöd.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Enligt läroplanen måste en skolas verksamhet utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. Detta kräver att undervisningsmålen kontinuerligt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Som tidigare nämnts analyserar inte skolorna, i någon större utsträckning, kunskapsresultaten. Enligt inspektörernas mening har skolan en viktig uppgift att tillsammans analysera sambanden mellan de strukturella förutsättningarna, det pedagogiska arbetet och måluppfyllelsen. Genom att göra sambanden tydliga ökar den enskilda verksamhetens möjligheter att fördela resurser efter behov och bedriva ett medvetet kvalitetsarbete. Inspektörerna bedömer att skolorna bör se över sina rutiner för kvalitetsarbetet.

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning skall bland annat varje skola årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning. Kvalitetsredovisningarna skall innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse. I kvalitetsredovisningen skall även verksamhetens förutsättningar och arbetet i verksamheten redovisas.

Skolorna upprättar årligen skriftliga kvalitetsredovisningar. Skolornas kvalitetsredovisningar har en gemensam struktur framtagna av förvaltningen. Skolornas redovisningar uppfattas av både rektorn och överlag av lärarna som ett verktyg för att förbättra verksamheterna. Lärarna är med i redovisningsarbetet och därigenom känner de att de är med och äger redovisningens innehåll. Enligt inspektörernas bedömning redogör redovisningarna för i vilken utsträckning nationella mål har förverkligats och för vilka åtgärder som skolorna planerar för ökad måluppfyllelse. Inspektörerna bedömer dock att skolorna på ett tydligare sätt bör redovisa verksamheternas förutsättningar, arbetsprocesser och måluppfyllelse än vad som sker idag. Eleverna har inte medverkat i arbetet med kvalitetsredovisningarna på annat sätt än via enkäter. Därför bör skolorna se över sina rutiner så att de ges möjlighet att medverka. Föräldrar har deltagit via enkäter. Inspektörerna bedömer att skolorna bör se över sina rutiner för upprättande av kvalitetsredovisningar. Inspektörerna vill i detta sammanhang nämna att Skolverket har utarbetat allmänna råd avseende kvalitetsredovisningsarbetet.

Ledning

Enligt skolförfattningarna skall det för skolans ledning finnas en rektor som genom utbildning och erfarenhet förvärvat pedagogisk insikt. Rektorn skall dessutom hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektorn ansvarar för att en lokal arbetsplan upprättas samt för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen.

För ledningen av skolorna finns en rektor. Rektorn är pedagogiskt ansvarig för båda skolorna. Rektorn har sitt arbetsrum vid Limmareds skola. Till sin hjälp har rektorn en biträdande rektor med placering vid Långhems skola. Tillsammans bildar dessa en ledningsgrupp.

Enligt lärarna vid Långhems skola upplevs den biträdande rektorn som skolans rektor. Eleverna och de föräldrar inspektörerna samtalat med tror att det är den biträdande rektorn som är rektorn. Vid Limmareds skola är rektorn känd av både elever, lärare och föräldrar. Både rektorn och den biträdande rektorn har genom utbildning och erfarenhet förvärvat pedagogisk insikt. Rektorn är enligt henne själv och enligt inspektörernas bedömning inte förtrogen med det dagliga arbetet vid Långhems skola. Detta måste förbättras.

Den biträdande rektorn fattar vissa beslut som endast kan fattas av rektorn, till exempel beslut om särskilda stödinsatser. Biträdande rektorn deltar alltid som ledamot i elevvårdskonferensen vid Långhems skola istället för rektorn. Inspektörerna bedömer att ledningsorganisationen är otydlig och att den biträdande rektorn fattar beslut och har funktioner som enligt bestämmelserna vilar på rektorn, vilket måste åtgärdas. Det är heller inte bra att elever och föräldrar inte känner till vem som är rektor.

Som tidigare nämnts bör verksamheterna bättre utvärdera resultaten. Inspektörerna vill därför framhålla rektorns ansvar för att verksamheterna inriktas på att nå de nationella målen och att resultaten inte enbart följs upp utan också utvärderas.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning

Författningarna anger vilka ämnen eleverna skall ha tillgång till. Vid skolorna har eleverna tillgång till utbildning i samtliga ämnen.

Personal

Enligt skolförfattningarna skall lärarna ha en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Författningarna ställer även krav på att personalen har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för verksamheten. I princip är samtliga lärare vid skolorna utbildade för den undervisning de bedriver.

Tabell 1. *Antal lärare per 100 elever läsåret 2005/06.*

	Rektorsområdet	Kommunen	Riket
Rektorsområdet	6,8	7,9	8,0

(Källa: Skolverket)

Enligt den officiella statistiken ligger antalet lärare per hundra elever under det genomsnittliga antalet för riket.

Skolornas lärare får kompetensutveckling efter behov och generellt är personalen nöjd med det som erbjuds. Skolorna anordnar under läsåret även studiedagar. Inspektörerna bedömer i övrigt att skolorna har goda förutsättningar i fråga om tillgång till utbildade lärare.

Materiella resurser

Enligt skolförfattningarna skall eleverna ha tillgång till ändamålsenliga lokaler och läromedel. Både elever, lärare och rektorn framhåller att tillgången till läromedel är god. I huvudsak är elever och lärare nöjda med IT-standard. Inspektörerna bedömer att undervisningslokalerna är ändamålsenligt utformade och att tillgången till moderna läromedel är god.

Datum	Ort
2007-10-02	Göteborg

Erik Bergeå
Bosse Jersenius